

2. Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання: правовий статус та особливості функціонування: матеріали всеукр. наук.-педагогіч. підвищ. кваліф., 1 травня – 11 червня 2023 року. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2023. 108 с.

3. Підвищення якості викладання галузових юридичних дисциплін: збірник матеріалів круглого столу, (м. Київ, 7 жовтня 2021 р.). Київ: Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. 92 с.

УДК 343.81(043.2)

Кубрак Р.М., к.ю.н.,

Діденко О.В.,

Пенітенціарна академія України, м. Чернігів, Україна

ОКРЕМІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕНІТЕНЦІАРНОГО ПРОФІЛЮ ЗАСУДЖЕНИХ З ПСИХІЧНИМИ ВІДХИЛЕННЯМИ

Реформаційні процеси, що відбуваються в кримінально-виконавчій політиці України, спрямовані на гуманізацію процесу виконання покарань, пов'язаних з ізоляцією, прямо корелюють з лібералізацією законодавства, що регулює відносини у цій сфері. Поряд з цим необхідно зазначити, що кримінальні покарання у виді позбавлення волі на певний строк та довічно останні двадцять років інтенсивно застосовуються судами до осіб, винних у вчиненні кримінальних правопорушень. Так, протягом 2004 – 2023 рр. воно призначалось судами до кожного п'ятого, в окремі роки шостого правопорушника. Що має наслідком перебування в установах виконання покарань (далі – УВП) значної кількості засуджених, станом на 01.07.2023 р. 27215 осіб [1].

При цьому серед осіб, які трималися в УВП протягом вказаного періоду від 5 % до 12 % становили засуджені з психічними відхиленнями. Вище зазначене свідчить про чисельність такої специфічної пенітенціарної категорії засуджених.

Аналізуючи окремі характеристики засуджених з психічними відхиленнями, результати опитування респондентів з числа персоналу УВП та засуджених ми дійшли наступних висновків:

– серед засуджених до позбавлення волі на певний строк, які мають з порушення психіки 53% осіб, що вчинили злочин насильницького характеру, зґвалтування, розбещення неповнолітніх та інші, які за характером вчинених дій можуть свідчити про наявність в особи психічного відхилення. Решта 47% відбувають покарання за вчинення злочинів майнового характеру, як правило крадіжки, при цьому характеризуються множинністю вчинених протиправних діянь;

– переважна більшість, зокрема 85% злочинів вчинено ними в стані алкогольного сп'яніння, під час сумісного вживання алкогольних напоїв або пов'язані з придбанням наркотичних речовин. При цьому слід зазначити, що 82% досліджених осіб вживали наркотичні засоби або зловживали алкоголем [2, с. 235];

– серед респондентів нашого дослідження 84% вчинили групою з 2-3 осіб, до складу яких входили і жінки [3, с. 118];

– переважну більшість засуджених з психічними відхиленнями становлять особи чоловічої статі, що обумовлено загальною тенденцією переважанням кількісних показників осіб чоловічої статі серед правопорушників, у середньому;

– серед засуджених з порушеннями психіки переважають особи працездатного зрілого віку, 25 – 49 років, при цьому за результатами вибірки осіб похилого віку серед них: 5 % – серед жінок, та 7 % – серед чоловіків, що є значно вищим показником, ніж кількість осіб, похилого віку серед загальної кількості засуджених;

– більшість засуджених сприймають призначене покарання, в першу чергу, як кару, відплату суспільства за вчинений злочин. П'ята частина опитаних вбачає в призначеному покаранні засіб виправлення злочинців, лише серед засуджених жінок переконані в цьому 73,2 % опитаних;

– більшість засуджених усіх категорій вважають покарання справедливим, серед н/л. ж. ст. цей показник майже абсолютний – 96 %;

– кожен шостий засуджений з порушеннями психічної діяльності протягом року проходить лікування в спеціалізованому психіатричному лікувальному закладі ДКВС України;

– на сьогодні до найбільш поширених психічних порушень серед засуджених до позбавлення волі на певний строк відносяться порушення психіки внаслідок алкоголізму, нарко- та інших хімічних залежностей, органічні (включно симптоматичні) розлади, розумова відсталість (олігофренія), афективні розлади та шизофренія;

– більшість засуджених злочин, за який відбувають покарання, вчинили умисно, передбачаючи та бажаючи настання злочинних наслідків, при цьому свою провину у вчиненому злочині визнали повністю 66,5 % чоловіків, 70,7 % жінок, 66,0 % неповнолітніх чоловічої статі та 100,0 % неповнолітніх жіночої статі;

– для досліджуваної категорії засуджених характерні невисокі показники пенітенціарного рецидиву (2,67 % – серед чоловіків, та 4,8 % – серед жінок).

– встановлено закономірності криміногенного впливу психічних порушень, який полягає в наступному:

а) наявність психічного порушення сприяє розвитку превалюючих агресивних рис у поведінці засуджених;

б) мають визначальну роль у формуванні свідомих та несвідомих психологічних установок кримінальної спрямованості при вирішенні складних ситуацій, зачасти із застосуванням фізичної сили, насилля;

в) укорінення в психіці антисупільних прокримінальних поглядів та установок, що витісняють морально прийнятні правила та норми поведінки під впливом психічного відхилення, особливо серед осіб з порушенням у формі олігофренії;

г) сприяють легкому залученню іншими особам до вчинення злочинів як безпосередніх виконавців, в тому числі і у групах.

Література

1. Загальна характеристика Державної кримінально-виконавчої служби України. URL: <https://kvs.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/20230701-zagalna-harakterystyka-dkvs.pdf> (дата звернення: 20.01.2024).

2. Кубрак Р.М. Кримінологічна характеристика засуджених з психічними відхиленнями, які відбувають покарання у виправних колоніях. *Науковий вісник Львівського ун-ту імені Івана Франка*. Львів: ЛДУВС, 2012. № 55. С. 234-239.

3. Кубрак Р.М. Кримінально-виконавча характеристика засуджених до позбавлення волі на певний строк чоловіків, які мають психічні відхилення. *Науковий вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ ім. Е.О.Дідоренка*. Луганськ: ЛДУВС ім. Е.О.Дідоренка, 2012. № 4. С. 113-120.

УДК 342.95(043.2)

Лихова С.Я., д.ю.н., професор,
Літвінчук Б.С., здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Національна поліція України це орган, який покликаний забезпечувати охорону прав і свобод людини, протидіяти злочинності, а також підтримувати публічну безпеку і порядок. У зв'язку із введенням на території нашої держави воєнного стану державні органи, в тому числі й поліція, отримали розширення власних повноважень. Це зумовлено тим, що під час дії правового режиму воєнного стану права людей порушуються значно частіше та з більшою жорстокістю, а тому виникає необхідність в інтенсивнішому залученні органів поліції для захисту прав громадян та національної безпеки держави.

Хочемо зазначити, що повноваження поліції було розширено Законом України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з